

”Rätt resurs på rätt ställe minskar momsbedrägerierna”

Debatt

Publicerad: 2021-05-05 11:07

DEBATT – av Björn Forssén, advokat och juris doktor.

Jag följer upp mina artiklar i Dagens Juridik 2019-02-19 och 2019-03-11, där jag berör förhållandet mellan försvararens rol och Ekobrottsmyndighetens i mål om skattebrott. Den här gången tar jag upp mera om förhållandet mellan Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten, när det gäller resurser för att stävja brottslighet angående momsbedrägerier. Detta med anledning av en artikel i DJ 2021-03-03, där uppgifter framförs om att Ekobrottsmyndigheten kanske måste friställa personal, vilket vore kontraproduktivt för lagföringen avseende momsbedrägerier.

Jag går inte in på detaljer i juridiken i mål om momsbedrägerier, utan framhåller dels att det likvida fusket gentemot staten på momsområdet inte kan åtgärdas effektivt om inte staten satsar resurser på kontroll avseende själva registreringen till moms, dels att EU-rättens roll i skattebrottmål om moms måste hanteras med iakttagande av frågan om fördelningen av kompetens mellan Sveriges riksdag och EU:s institutioner.

Reformen Det nya Skatteverket infördes 2004. Det som saknades var enligt min mening att ingenting sades om momsregistrering. Tanken var att en enda rikstäckande myndighet, Skatteverket, skulle möjliggöra för skatterevisorerna att bedriva utredningar utan hänsyn till att det som tidigare fanns självständiga skattemyndigheter i de olika regionerna. Jag har i olika sammanhang framhållit det betänkliga i att enbart satsa på att skatterevisorerna ska kunna röra sig fritt över regiongränserna, medan registreringskontrollen inte prioriteras.

Momsgranskningen inom Skatteförvaltningen är sedan början av 1980-talet en ADB-baserad. Det innebär att företagen och Skatteverket alltsedan dess kommunicerar likvidmässigt sett endast efter att den förmentade företagaren har momsregistrerat sig hos Skatteverket.

Om det inte finns en grindvakt vid registreringen, kan momsregistret komma att innehålla personer som överhuvudtaget inte hör hemma där. De ska med andra ord inte få tillbaka en överskjutande ingående moms genom att efter registreringen lämna en momsdeklaration till Skatteverket.

Om grindvakten saknas, kommer utredningsproblemen snabbt att växa från små bäckar till stora floder. Då hjälper det inte med superrevisorer som kan röra sig fritt mellan regionerna med sina utredningar av lämnade momsdeklarationer.

Grindvakten behöver inte ens vara en handläggare. Jag har under mina år inom Skatteförvaltningen lärt mig värdet av kompetenta assistenter. Det var oftast de som kom med utredningsobjekten till handläggarna. Om en nyregistrerad har lämnat en momsdeklaration utvisande en hög överskjutande ingående moms att få ut från skattekontot, kan det räcka med att någon från Skatteverket åker till uppgiven adress och kontrollerar om det överhuvudtaget finns ett kontor eller annat som kan tyda på det alls bedrivs någon ekonomisk verksamhet där. Jag har under mina år inom Skatteförvaltningen utrett personer som påstod sig bedriva mycket handfast verksamhet i Stockholm, medan de egentligen seglade omkring i Stilla havet.

Numera har det varit fråga också om bedrägerier på områden såsom handel med utsläppsrätter, men moderna företeelser förändrar inte att grundbulten i att få en effektiv utredningsverksamhet är att staten satsar på grindvakten. Ingen momsregistrering och ingen möjlighet att olagligen tillskansa sig pengar från staten via skattekontot. Emellertid har statens reaktion på en rad av områden såsom handel med investeringsguld och handel med utsläppsrätter varit att införa så kallad omvänd skattskyldighet på område efter område. Det innebär att momsen redovisas som en förvärvsbeskattning led för led hos företagarna på området, och det är först i förhållande till konsument som momsen debiteras.

Omvänd skattskyldighet innebär i och för sig att likvidflödet mellan företag och stat ersätts med redovisning av momsen som en förvärvsbeskattning i leden före konsumentledet, men det innebär också att på område efter område införs undantagsregimen i fråga i stället för de allmänna momsbestämmelserna.

Den utvecklingen betyder att staten förlorar tempomässigt när det gäller uppbörden av momsen totalt sett i en förädlingskedja av företag som producerar en vara eller en tjänst. De flesta företag redovisar normalt sett över tid mer utgående moms än ingående moms, och då förlorar staten momsens karaktär av en finansieringsform för välfärden som sker i realtid. Jag påminner om att återföringen av Tyskland finansierades i första hand genom en höjning av den generella momssatsen där.

Jag får också nämna att staten kommer att få problem den dagen räntan går upp, genom att staten inte får in momsen led för led från de företag som lämnar positiva momsdeklarationer, om alltför många områden omfattas av omvänd skattskyldighet.

Jag får med denna artikel framhålla det betänkliga i att åtgärda tillkortakommanden utredningsmässigt sett hos staten med att staten i första hand inför undantag från de allmänna momsbestämmelserna i form av omvänd skattskyldighet på område efter område.

Min uppfattning och rekommendation är att staten äntligen satsar ordentligt på grindvakten i momssystemet, det vill säga registreringskontrollen. Det nämner jag också i mina avhandlingar som en fråga som EU-kommissionen lyfte genom grönoch vitböcker redan för ett decennium sedan. Ambitionen var att frångå ett förhållningssätt som innebar att så många som möjligt släpptes in i momssystemet till att effektivisera uppbörden, varvid registreringskontrollen skulle ha en nyckelroll. Vart tog det vägen?

Lösningen är inte att Ekobrottsmyndigheten ska friställa personal, utan den ska inte belastas i onödan med utredningar som borde ha stannat på stadiet en bäck hos Skatteverket, i stället för att det ska bli fråga om att mota en flodvåg utredningsmässigt sett.

Om mitt förslag genomförs, leder det också till att momsreglerna inte kompliceras i onödan, genom att det förekommer alltför många sektorer inom näringslivet där undantag förekommer från de allmänna momsbestämmelserna. Försvaren i ett skattebrottmål har inte några särskilda resurser att tillgå, för att analysera en komplicerad momsutredning. En fråga som borde tas upp ordentligt är i det perspektivet att kompetensen på momsområdet har tilldelats EU:s institutioner av Sveriges riksdag, när det gäller innehållet i de materiella momsreglerna, medan kompetensen finns kvar i princip hos Sveriges riksdag när det gäller förvaltningsrätten och straffrätten. Momsen regleras också av EU:s momsdirektiv, när det gäller formella regler, men förvaltningsrätten är nationell rätt som en huvudregel och straffrätten utgör nationell rätt överhuvudtaget.

Frågor som jag anser är satta på undantag i skattebrottmål om moms i Sverige är därför: vilka regelverk är den enskilde i Sverige skyldig att känna till? Gäller det såväl den svenska mervärdesskattelagen och skatteförfarandelagen som EU:s momsdirektiv? Är vederbörande dessutom skyldig att sätta sig in i utländska nationella regelverk om moms och beskattningsförfarandet? Här är forskningen inom universitetsvärlden en del av problematiken, genom att förfaranderegler sätts på undantag därvidlag – överhuvudtaget saknas ibland tillämparperspektivet i forskningen inom skatterätten i Sverige.